

CAMORRAN OCH GOMORRAN I NEAPEL

Ett lärostycke om södra Italien, klanernas allmakt, det privata skyddet, statsmaskineriets brister samt 1799 års misslyckade revolutionsförsök

av

Mats Parner

☒☒☒ Det har nu gått nästan sju år sedan Antonio Magliulo eliminerades. Obetänksamt nog hade unge Antonio uppvakttat ”fel” flicka, och därför snördes han fast på en stol nere vid havet av sina motparter. I nästa stund började dessa, tillsynes helt pliktskyldigt, att fylla den bundnes ögon, öron, mun och näsborrar med grovkornig sand. Det stackars offret kämpade desperat för att hålla andningsvägarna fria men hade aldrig minsta chans; en allt hårdare massa av småsten, grus och saliv kvävde honom till döds efter några fasansfulla timmar.

Mordet på ”lagbrytaren” Antonio var helt stilenligt och ett av den neapolitanska camorrans c:a 4000 under den senaste 30-årsfasen. Det innebär i runda slängar närmare dussinet avrättningar per månad i camorra-regi i en och samma stad, årtionde efter årtionde.

Neapel är som ett inverterat Stockholm: likadan, men huvudsakligen raka motsatsen... Stadens skönhet är lika betagande som det allmänna förfallet är himlaskriande och våldsproblematiken härresande. Arbetslösheten är 30-procentig och bland ungdom mer än dubbelt så hög. Ungefär 100 camorraklaner med totalt 7000 medlemmar (plus 50 000 supportere i mer tillfälliga roller) dominerar byggbranschen, knarkhandeln, cigarettsmugglingen, den illegala spelverksamheten och mängder av andra näringsfång; bl a återfinns varumärkesförfalskning, sophantering – eller rättare sagt ickehantering – penningtvätt, ”rättskipning” och sedvanlig könskommers högt upp på camorrans agenda. Man ansvarar också för en god del av skyddsverksamheten (varom mera i det följande).

Det är ingen överdrift att våldet behärskar Neapel, särskilt under dygnets mörkare timmar, och ensamma nattvandrare flanerar helt på egen risk. Sant mänskliga odörer är inte alltid en logisk följd av den kväljande värmen de sydliga breddgraderna till trots; svettas gör man ungefär lika ofta av befogad rädsla. På några mils avstånd reser sig Vesuvius som en ointaglig fästning mot Italiens ljusblå himmel, och nere vid lavaproducentens fotvalv har den kinesiska maffian i dag en av sina baser.

☒☒☒ Någon enhetlig ”neapolitansk filosofi” existerar självfallet inte och har aldrig så gjort under seklernas gång. Det oaktat finns en uppsjö med tvivelaktiga och dubiösa föreställningar, som en betydande del, kanske rent av majoriteten, av invånarna omfattar. Dit hör det ingrodda föraktet för normalt kroppsarbete. Dit hör också den utbredda skepsisen mot det allmännyttiga och det offentliga. Man är sin egen lyckas smed och litar till privata initiativ hellre än att godta vad som (på)bjuds från ovan.

Dessutom anses det välbetänkt att stjäla från de besuttna – eftersom ingen fattig drabbas – och den omfattande smugglingen (inte bara av cigaretter) nere i hamnen uppfattas av folk i gemen som helt okay. Man försvarar sig med att lagliga inkomstkällor saknas. Det är likaså skick och bruk att allmänheten tar parti för haffade skurkar: när väpnad polis eller militär i undantagsfall griper en narkotikahaj på öppen gata, så är det inte samhällsrepresentanterna som får applåder; det är hajen. Vanligt folk överöser i regel Lagens ställföreträdare med hugg och slag, gatstenar och invektiv.

Dessa ytligt sett så gåtfulla attityder blir mindre dunkla, så snart vi undersöker deras rötter.

För att så göra får vi ställa in vår tidsmaskin på 1799, då Kungariket Neapel var nära att stöpas om till ett rättvisare samhälle av stridande fransmän och en inhemskt revolutionär medelklass, vars politiska tänkande hade omisskännligt gallisk klangbotten. Det rörde sig kort och gott om en revolution av 1789 års pariserotyp, låt vara med exakt tio års fördröjd utlösning, och den kan betecknas som mer än önskvärd: den tidens neapolitanska kungadöme var nästan lika vanställt och korrupt som alla jordens övriga länder sammantagna och påminde osökt om ett nedgången familjeföretag, manövrerat av idel vettvillingar. I teorin regerade den efterblivne Ferdinand IV av huset Bourbon; i praktiken sköttes styrspekarna av gemålen Maria Carolina (en äldre syster till den 1793 avrättade Marie-Antoinette).

Just under revolutionsåret kom den majestätiska duon, genom ett antal märkliga tillfälligheter, att liera sig med den enarmade och på alla sätt enögde sjökrigshjälten lord Horatio Nelson från Storbritannien och dennes älskarinna, lady Hamilton. De fyra blev kvartetten ... som sprängde revolutionen sönder och samman.

Men det gjorde de förvisso inte på egen hand. Kontrarevolutionens kärntrupper bestod i själva verket av neapolitanska aristokrater bistådda av gatans *lazzari*, dvs tuffa och handlingskraftiga ombud för de medellösa, ja, kort sagt en trasproletär förtrupp. På så sätt förenade sig över- och underklassen i en av världshistoriens hittills mest oheliga allianser, en allians direkt riktad *mot* den bildade och väsentligen framstegsvänliga medelklassen, och dränkte revolutionen i blod.

Våldsorgierna under slutstriderna sägs ha varit exempellösa. Tortyr förekom i rikligt mått, och många har vittnat om kannibalism. På sina håll åt man bokstavligen revolutionärer till frukost.

Man kan uppfatta *lazzari*, dvs 1799 års råbarkade aktivister nerifrån samhällets källarregioner, som den neapolitanska maffians embryonala stadium. Redan på 1820-talet grundades en första mer strukturerad camorra-organisation – *la Bella Società Riformata* – och vid Italiens enande, 1861, hade camorran ett handfast grepp om Neapel och fö om hela den omgivande zonen.

Slående är att grundmönstret består, och att folket i det som för längesedan var ett kungadöme alltjämt lever i skuggan av en misslyckad revolution. Också i dag rekryteras *camorristi* från de sociala bottenskikten men utgör samtidigt en trasproletär adel, en exhibitionistiskt nyrik sådan med förakt för hederligt arbete, faiblesse för hasardspel och förkärlek för snobbismer av typen ”*don*” (som äretitel). Man har också ett gott öga till olika sorters obskyra välgörenhetsprojekt.

Det innebär sammanfattningsvis att camorran *imiterar* samhällets verkliga spetsar, således den reellt existerande aristokratin, men undviker att *konfrontera* de främsta eliterna. Ränderna från 1799 tycks inte gå ur och den oheliga alliansen från den tiden upprätthålls, låt vara utan alltför intima kontakter mellan hög och låg. En *camorrista* är i alla händelser ingen frihetskämpe och alls ingen Robin Hood-gestalt. Att tro detta är värre än ett brott; det är en dumhet.

☒☒☒ Maffian på Sicilien och camorran i Neapel är onekligen besläktade fenomen, men det finns också viktiga skillnader mellan de två. Enklast kan man säga att maffian är landsbygdens plågoris och att *mafiosi*, historiskt sett, grundat sin maktbas på jordinnehav – medan camorran är en storstadsföreteelse och påfallande ”urban” i sin framtoning. *Camorristi* har oftast, som vi sett, trasproletär bakgrund och exponerar sig villigt för kreti och pleti;

mafiosi stammar i regel från medelklassen (i undantagsfall rent av från aristokratin) och verkar mer i det fördolda. Vår sak – ”*Cosa Nostra*” – är just *vår*, alltså den sicilianska maffians, och ingen annans!

Icke desto mindre har maffian i alla tider haft livligare kontakter med stat och samhälle än vad camorran haft. En följd av detta är att det typiska maffiamordet ofta är långt exklusivare än ett representativt camorra-d:o. Domare, polischefer, kommunalråd, chefredaktörer, företagsbossar och fackföreningsledare, prefekter, borgmästare, läkare, mediefolk och beslutsfattare på skilda nivåer (bl a EU-parlamentariker) har regelbundet oskadliggjorts av maffian. Antalet ”*cadaveri eccellenti*” – nedlagda sicilianska tolvtaggare – är skrämmande stort och ett tydligt uttryck för att man (läs *mafiosi*) rör sig högre upp i samhällspyramiden än sina neapolitanska själsfränder. *Camorristi* mördar framför allt knarklangare, olika småpåvar och medlemmar av rivaliserande familjer i de återkommande klanstriderna ute i fattigkvarteren.

Om maffian är en oåtkomlig bläckfisk nere på havets botten, så är camorran en blodtörstig haj i själva vattenbrynet – aggressivare och expressivare.

Mansdominansen i *Cosa Nostra* har luckrats upp de senaste åren men är alltjämt påtaglig och i det närmaste hundra procentig i Siciliens glesbygdstrakt. Camorran i Neapel har inte samma uttryckliga macho-prägel. Där är kvinnorna sedan länge på stark frammarsch och tar i växande omfattning del i de kriminella aktiviteterna, både som ledare och tongivande ideologer. Tidvis har camorran lämnat sina traditionella jaktmarker och bl a organiserat (”serie A”)laget Napolis supporterverksamhet, inte bara under den guldglänsande Maradona-epoken för ca 20 år sedan. Diego Armando själv umgicks öppet med den (ö)kända Giuliano-klanen i stadsdelen Forcella, där han fö inledde sin bana som kokainmissbrukare.

Även sexual- och äktenskapsetiken skiljer maffian och camorran åt. En aning schematiskt kan man säga att *mafiosi* är katolskt och jungfruligt hängivna de partners man en gång valt, medan *camorristi* är mer obeständiga och ungdomligt polygama (kvinnorna inkluderade).

Både camorran och maffian saluför beskydd åt olika grupper – över- som underjordiska. Detta är av hävd deras grundläggande ”affärsidé” och en absolut kärnpunkt i hela verksamheten men på samma gång ett uttryck för att staten fråntagits sina ordinarie åligganden, ja, i sista hand till och med berövats sitt våldsmonopol. Ett osunt statsmaskineri, som Italiens, bereder helt enkelt vägen för organisationer av maffiatyp.

Allmänt uttryckt växer kriminella nätverk i takt med att statliga regelsystem gradvis avvecklas till förmån för marknadskrafterna. Nyliberalism och ökad brottslighet är helt enkelt olika sidor av samma mynt. Av lätt insedda skäl tar diverse skumraskfigurer lagen i egna händer, om (och när) staten deserterar.

”Allt” kan beskyddas, men det kostar skjortan eller i varje fall en smärre förmögenhet. De som hivar beskyddarmaffians kravbrev i papperskorgen blir ironiskt nog skyddade ändå – eftersom det som bjuds ut är en ”kollektiv nytthet”. Låt oss anta, för att illustrera denna tankegång, att camorraklanen C beslutat sig för att skydda affärsägarna i distriktet D från nattliga inbrott mot en ersättning av storleksordningen E. Då kommer alla rånare och butiksråttor att undvika D av pur rädsla (eller ”respekt”, som man säger numera) för C – fullt befogad sådan! – med påföljd att även de affärsinnehavare som av principiella skäl E-vägrar kommer i åtnjutande av skyddet via avskräckningseffekten. De riskerar å andra sidan sitt liv eller åtminstone sin hälsa och/eller sin butik. C kan nämligen mördar, stympa och spränga – och gör allt detta om nöden så kräver, dvs om E-vägrarna framhårdar.

Av det nu sagda följer att affärsmännen i D bara har ett enda riktigt vapen: att agera kollektivt. Först när alla unisont vägrar att (skydds)betala, så börjar systemet äntligen knaka i fogarna.

☒☒☒ Forskning bedrivs, kunskaper finns och böcker utges. Tomas Lappalainenens **Camorra** – en bok om maffian i Neapel (Fischer & Co 2007) är ojämn och splittrad men också enormt initierad och innehållsdiger. Här mässar en tvättäkta polyhistor, och de läsare som inte förirrar sig i hamnkvarteren och knarkkvartarna blir till sist rikligt belönade. Parallellt med Tomas L:s brett anlagda framställning kan man låta sig tjasas och förfäras av ännu blott 29-åriga Roberto Savianos **Gomorra** (Brombergs 2007), ett arbete som på en och samma gång är både klassiskt reportage, vetenskaplig essä och hederlig bildningsroman och som av unge RS förärats en lika effektiv som njutbar språkdräkt.

Boken är såld till ett 30-tal länder och har redan fått en miljon läsare i Italien.

Följaktligen lever Saviano i dag under beteckningen ”säkerhetsnivå tre” och är ständigt åtföljd av minst två beväpnade livvakter. Han färdas i skottsäker bil, sover aldrig mer än två nätter på samma ställe, vistas i regel på okänd plats och får oavlåtliga mordhot. Att utmana camorran är definitivt inget för nervösa existenser.

Saviano är lyckligtvis inte ensam. Med hans Gomorra har den folkliga motståndsrörelsen både mot camorran och maffian stärkts. I dag är det främst ungdomar som återfinns på barriaderna i Palermo och Neapel, men inte heller de äldre tiger längre still.

Varje 100-milafärd börjar trots allt med ett första steg...

Mats Parner

